

УДК 338.23:658.6(004.42)

Гаврилишин В. В.,

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105,

Researcher ID: G-2604-2019,

к.т.н., доц., декан факультету товарознавства, управління та сфери обслуговування, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Олексин І. І.,

irina-oleksin@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-9118-8173,

Researcher ID: F-7306-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Цьолка А. Б.,

tsolka972@gmail.com,

бакалавр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ КООПЕРАТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Післявоєнна відбудова України передбачає “створення фундаменту для довгострокового зростання”, тобто проведення докорінних реформ, зокрема розвиток інноваційних технологій, які дозволять здійснити кооперативному підприємству “технологічний стрибок”. У статті розглянуто теоретичні та прикладні підходи до формулювання напрямів цифровізації кооперативного підприємництва у межах повоєнної відбудови економіки України. Обґрунтовано, що відновлення економіки аграрного сектора сприяє розвитку кооперативного підприємництва, стимулює діяльність дрібного аграрного бізнесу та кооператорів у сільській місцевості. Здійснено моніторинг мережі роздрібної торгівлі спілок споживчих товариств за типами. Наведено динаміку виробництва продукції підприємствами споживчої кооперації. Уточнено тренд розвитку інших напрямів діяльності споживчої кооперації. Зазначено, що удосконалення логістики в системі постачання сільськогосподарської продукції аргументується розгалуженою мережею розміщення споживчих товариств і спілок по території України. Доведено, що даний процес потребує цифровізації бізнес-процесів із закупівель, промислової переробки та реалізації аграрної продукції через власну кооперативну мережу. Досліджено можливість застосування інноваційних технологій у різних ланках ланцюга товаропостачання, для обліку багатокладної аграрної економіки в організації виробництва, створенні сировинних запасів за участю фермерських та особистих підсобних господарств сільського населення. Подальші дослідження повинні бути скеровані на обґрунтування і реалізацію низки стратегічних завдань, пов'язаних із формуванням інструментарію впровадження сучасних технологій, що відповідають європейським стандартам та дозволять кооперативному підприємству відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

Ключові слова: аграрії, економіка, закупівлі, інновації, логістичні системи, підприємництво, споживча кооперативна, сільськогосподарська продукція, товар, технології, торгівля, цифровізація.

Havrylyshyn V. V.,

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105,

Researcher ID: G-2604-2019,

Ph.D., Associate Professor, Dean of the Faculty of Commodity Studies, Customs Affairs and Quality Management, Associate Professor of the Department of Commodity Studies, Customs Affairs and Quality Management Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Oleksyn I. I.,

irina-oleksin@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-9118-8173,

Researcher ID: F-7306-2019,

Ph.D., Associate Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economic, Lviv

Tsolka A. B.,

tsolka972@gmail.com,

Bachelor's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

DIRECTIONS OF DIGITALIZATION OF COOPERATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE PERIOD OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Abstract. *The post-war reconstruction of Ukraine involves "creating a base for long-term growth", i.e. carrying out fundamental reforms, in particular the introduction of innovative technologies, which will allow cooperative entrepreneurship to make a "technological leap". The article examines theoretical and applied approaches to formulating the directions of digitalization of cooperative entrepreneurship within the framework of the post-war reconstruction of the Ukrainian economy. It is substantiated that the recovery of the economy of the agrarian sector contributes to the development of cooperative entrepreneurship, stimulates the activity of small agrarian businesses and cooperators in rural areas. Monitoring of the retail trade network of unions of consumer societies by type was carried out. The dynamics of production by consumer cooperative enterprises are given. The development trend of other areas of activity of the consumer cooperatives has been clarified. It is noted that the improvement of logistics in the supply system of agricultural products is justified by the extensive network of placement of consumer associations and unions throughout Ukraine. It has been proven that this process requires digitalization of business processes from procurement, industrial processing and sale of agricultural products through its own cooperative network. The possibility of using innovative technologies on various levels of the commodity supply chain, to account for the multi-system agrarian economy in the organization of production, creation of raw material stocks with the participation of farmers and personal auxiliary farms of the rural population, was investigated. Further research should be directed to the justification and implementation of a number of strategic tasks related to the formation of tools for the implementation of modern technologies that meet European standards and will allow cooperative entrepreneurship to restore its position on the market and integrate into global value chains.*

Key words: agrarians, economy, purchases, innovations, logistics systems, entrepreneurship, consumer cooperation, agricultural products, goods, technologies, trade, digitalization.

JEL Classification: L81; M21; O32; Q13

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-68-05>

Постановка проблеми. З моменту повномасштабного вторгнення Росії український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. За попередніми оцінками, тільки прямі втрати малого та середнього бізнесу за період бойових дій складають понад 100 мільярдів доларів. Один день війни коштує українському держбюджету 2 млрд гривень, зокрема втрати інфраструктури становлять близько 4,25 млрд доларів на день [1].

Реалії сьогодення свідчать, що можна лише прогнозувати шляхи відновлення українського кооперативного підприємництва, інфраструктури, економіки та держави в цілому. Основною передумовою для проведення післявоєнної відбудови економіки є отримання Україною надійних гарантій безпеки з неможливістю відновлення бойових дій на її території. Іншим важливим аспектом післявоєнної відбудови країни має бути її органічне поєднання з процесами європейської інтеграції. Нещодавно Урядом оголошено План поновлення України, названий U-24. Він не лише передбачає відновлення економіки, закладення підвалин для майбутнього розвитку держави, але й включає заходи, які необхідно реалізувати для інтеграції України в Європу. Післявоєнна відбудова передбачає "створення фундаменту для довгострокового

зростання", тобто проведення докорінних реформ, зокрема розвиток інноваційних технологій, які дозволять здійснити кооперативному підприємництву "технологічний стрибок".

Вже сьогодні у ряді сфер діяльності кооперативного підприємництва відбувається поширення цифрових технологій, що означає впровадження цифровізації, зокрема в окремі сектори діяльності споживчої кооперації. В економіці споживчої кооперації цифрові технології обумовлюються розширенням інформатизації у сфері торгівлі, закупівель, переробки та реалізації продукції. У разі застосування цифрових технологій покращуються можливості комунікації різних господарюючих індивідуумів із залученням Інтернету, що виступає в сучасному світі як основа цифровізації. Стосовно споживчої кооперації, то цифрові технології надають гарантований зв'язок із споживчими товарами при формуванні та просуванні товарів для створення продовольчих запасів, що особливо актуально за умов військового стану в країні [2]. Актуальність надходження інформації про закупівлі сільгосппродукції підтверджується тим, що здійснюється через логістичні канали і використовується для обліку створюваних ресурсів продовольства, їх просування до кінцевого споживача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти стану та тенденцій розвитку кооперації в Україні перебувають у центрі уваги багатьох українських науковців. Основні проблеми та перспективи розвитку системи споживчої кооперації дослідили у своїх працях такі провідні вчені: Ю. А. Верига, П. Ю. Балабан, П. О. Куцик, А. А. Мазаракі, І. П. Міщук, Н. Г. Міценко, М. А. Окландер, А. О. Пантелеймоненко, Л. М. Шимановська-Діанич та ін. Стратегічні аспекти управління розвитком кооперативних організацій набули висвітлення в працях В. В. Апопія, С. Г. Бабенка, Ф. В. Горбоноса, В. В. Зіновчука, М. Й. Маліка, І. А. Маркіної, С. С. Наколенко, С. М. Приліпко, Т. Г. Самойленко, О. М. Таран-Лала, О. В. Яріш та ін.

Аналіз наукових здобутків вищезазначених науковців дозволяє стверджувати, що українська споживча кооперація є демократичною інституцією з глибоко вкоріненими національними традиціями і, до того ж, аполітичною, тобто такою, що орієнтується на задоволення потреб простих людей, тому система споживчої кооперації є основою демократичних процесів в Україні [3; 4]. Відзначаючи цінність результатів досліджень науковців, варто відзначити, що не всі теоретичні розробки знаходять застосування на практиці в повоєнний період, що свідчить про необхідність подальшого дослідження даної тематики. Слід зазначити, що маловивченими залишаються питання стосовно формування шляхів цифровізації кооперативного підприємництва у межах повоєнної відбудови економіки України.

Постановка завдання. Основною метою статті є з'ясування сутності та змісту процесу цифровізації кооперативного підприємництва, аналіз практики, проблем і напрямів запровадження цифрових технологій у діяльність торговельних підприємств споживчої кооперації у період повоєнної відбудови економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У розвитку споживчої кооперації, як і кооперативного підприємництва в цілому, одним із провідних векторів є цифрова трансформація логістики. Цифровізація логістичних процесів у кооперативних системах розглядається як невід'ємна частина їх інноваційного розвитку на етапі повоєнної відбудови національного господарства країни. У початковій стадії дуже важливо визначити та виявити найбільш ефективний напрямок удосконалення логістичних процесів у кооперативному формуванні. Цифрові технології в логістиці включають набір інноваційних заходів, що сприяють підвищенню ефективності економічної діяльності кооперативного формування [3].

Поряд із традиційними напрямами розвитку, пов'язаними з автоматизацією технологічних процесів, для сучасного кооперативного підприємництва є

характерним застосування нових інформаційних технологій. До них належать системи візуалізації, скоринг, управління ризиками, бюджетування та планування, сервіс-орієнтована архітектура підприємства, використання інтелектуальних інформаційних систем для прогнозування продажу, боротьба з шахрайством у банківській сфері та торгівлі, застосування оптичних інформаційних мереж і мобільних технологій у торговельній діяльності та ресторанному господарстві. Інформаційні технології призначені для оптимізації процесу збирання, зберігання та обробки інформації, зниження трудомісткості використання інформаційних ресурсів, підвищення обґрунтованості управлінських рішень за рахунок інтеграції та своєчасного оновлення інформації, застосування нових форм інформаційної підтримки будь-якого виду діяльності [4].

В інфраструктурі сучасної національної економіки як основні тренди розвитку логістики виступають аутсорсинг, автоматизація виробничих процесів, оптимізація витрат та управління. До найбільш пріоритетних факторів оптимізації логістики в кооперативних системах належать автоматизація та інформатизація, на основі яких може створюватися комплексна цифрова інфраструктура, що включає прикладні програмні продукти. В умовах сучасного ринку при кооперативному споживанні трансформується характер логістичних процесів та скорочуються ланки ланцюжка [5; с. 43]. Поява на ринку стартапів з активною операційною діяльністю із новими ідеями цінних рішень із використанням інновацій стимулює процес прискореного розвитку цифровізації.

Сучасні досягнення логістики у цифровізації найбільш розвинуті у сферах банківських послуг та роздрібною торгівлі, остання безпосередньо належить до сфери діяльності споживчих товариств, у структурі яких традиційно відіграє пріоритетну роль [6; с. 154]. Це зафіксовано в показниках господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій спілок споживчих товариств областей за 2021 рік. Відповідно до них роздрібний товарооборот торгової мережі підприємств і організацій спілок споживчих товариств областей за 2021 рік збільшився на 6,1 % і становить 6,7 млрд грн. У торговельній галузі функціонують більше 14 тис. кооперативних магазинів під єдиним брендом СО-ОР Україна, більшість із яких здійснює торговельне обслуговування покупців за стандартами магазинів-маркетів. Серед подібних торговельних одиниць працюють декілька спеціалізованих маркетів із продажу алкогольних напоїв, експрес-маркет, Інтернет-магазин із продажу продтоварів [7].

Станом на 01.01.2022 року в споживчій кооперації спілок споживчих товариств областей нараховувалося магазинів 4410, з них продовольчих – 3971 од., у сільській місцевості – 3646 од. (табл. 1).

Таблиця 1

**Наявність діючих роздрібних торговельних об'єктів за типами
у споживчій кооперації України станом на 01.01.2022 року**

Показник	Кількість, од.	Торгова площа, кв. м	Торгова площа в середньому на один торговельний об'єкт, кв. м
Магазини – всього	4410	381,9	86,5
з них:			
продовольчі	3971	328,0	82,6
непродовольчі	439	53,9	122,9
магазини, розташовані у сільській місцевості	3646	231,0	63,4

Джерело: складено за [8]

Таблиця 2

Мережа роздрібної торгівлі спілок споживчих товариств областей України станом на 01.01.2022 року

Споживспілки	Кількість магазинів, од.	Торгова площа, кв. м	Зміни мережі упродовж 2021 року, од. (+; -)
Вінницька	➤ 1092	➤ 98644,0	➤ -41
Волинська	➤ 144	➤ 11528,2	➤ -6
Дніпропетровська	➤ 322	➤ 35125,0	➤ -1
Донецька	-	-	-
Житомирська	175	14067,0	-17
Закарпатська	➤ 92	➤ 5977,0	➤ -7
Запорізька	➤ 99	➤ 6009,7	➤ -12
Івано-Франківська	➤ 109	➤ 7094,0	➤ 16
Київська	➤ 109	➤ 7664,7	➤ -16
Кіровоградська	162	12736,4	-7
Луганська	➤ 19	➤ 2113,5	➤ -1
Львівська	➤ 233	➤ 16541,6	➤ -13
Миколаївська	170	13983,4	-13
Одеська	➤ 120	➤ 14063	➤ -102
Полтавська	➤ 146	➤ 11570,8	➤ -39
Рівненська	➤ 427	➤ 37172,3	➤ -11
Сумська	➤ 134	➤ 10252,3	➤ -16
Тернопільська	➤ 133	➤ 12439,0	➤ -15
Херсонська	➤ 37	➤ 4005,7	➤ -6
Хмельницька	➤ 229	➤ 18317,5	➤ -19
Черкаська	➤ 141	➤ 15490,0	➤ -17
Чернівецька	➤ 121	➤ 10107,0	➤ 0
Чернігівська	➤ 196	➤ 17031,0	➤ -25
Разом	➤ 4410	➤ 381933,1	➤ -368

Джерело: складено за [8]

Торговельні об'єкти здійснюють в основному реалізацію продовольчих товарів. Функціонують також магазини з продажу непродовольчих товарів, в тому числі господарських, будівельних матеріалів, культтоварів, меблів тощо. Майже 80 % торговельної мережі – це магазини з торговельною площею до 100 м² і розташовані переважно в сільській місцевості [7].

На сьогодні проблемами розвитку споживчої кооперації залишаються недостатня інтеграція форм і методів господарювання та істотне руйнування ресурсного потенціалу в складних економічних умовах сьогодення [9; 10; 11]. Особливо актуальним зазначене є з огляду на кількісну динаміку роздрібної торговельної мережі споживчої кооперації, споживчих товариств та спілок

споживчих товариств в Україні протягом 2021 року (табл. 2).

Логістика в системі споживчої кооперації на даному етапі поки що відстає в частині цифровізації в порівнянні з телекомунікаціями та засобами масової інформації. Так, у споживчих товариствах ще досі недостатній рівень механізації та автоматизації праці в процесі виконання логістичних операцій, зокрема вантажно-розвантажувальних робіт, крім того, транспортні засоби, як правило, повертаються після доставки вантажу до місць реалізації порожняком [11]. Більш досконалою організацією логістики, прозорістю та розширенням інтеграційних зв'язків з іншими партнерами дозволить надавати окремі види послуг із перевезення за додаткову оплату.

Динаміка виробництва продукції підприємствами споживчої кооперації України
упродовж 2020-2021 років

Найменування продукції	Одиниця виміру	Роки		Відхилення 2021 р. до 2021 р., %
		2020	2021	
Хліб та хлібобулочні вироби	тонн	18798,3	17152,6	91,2
Макаронні вироби	тонн	17,0	21,6	127,1
Кондитерські вироби	тонн	1031,8	959,1	93,0
Ковбасні вироби	тонн	439,7	351,1	79,8
Консерви – всього	тонн	2489,2	2612,0	104,9
Товарна харчова рибна продукція	тонн	181,3	129,0	71,2
Безалкогольні напої	дал	54205,0	51437,0	94,9
М'ясо і субпродукти	тонн	197,4	108,3	54,9

Джерело: складено за [8]

Цифровізацію логістики у споживчій кооперації слід удосконалити на базі формованої гарантованої внутрішньої цифрової основи в споживчих товариствах і спілках, освоєння перспективних бізнес-моделей і розширення сервісних послуг населенню. Похибки в логістиці відображаються в неповному використанні наявного ресурсного потенціалу, в тому числі вантажного автотранспорту в системі просування товарів. Розширення кооперативних та інтеграційних зв'язків із партнерами дозволить отримати додатковий ефект від співпраці з ними, підвищити коефіцієнт корисної дії від автоматизації та синхронізації інформатизації у сфері перевезень і скорочення транспортних витрат. У системі закупівель сільськогосподарської продукції в період масового збирання врожаю ефективним може бути створення хабів зі складування та тимчасового зберігання сільськогосподарської продукції та сировини з подальшою доставкою на переробні підприємства та/або в торговельну мережу [12].

Цифровізація логістики з доставки споживчих товарів населенню на даному етапі залежить у більшості випадків від працівників системи. Необхідність розвитку цифровізації в споживчій кооперації потребує певних витрат, що у кінцевому рахунку визначає ступінь задоволення пріоритетного попиту споживача. Цифровізація та автоматизація процесів транспортування товару від виробника до споживача дає можливість замовнику-споживачеві здійснити вибір більш ефективного варіанта придбання замовлення, а кооперативним підприємствам знизити транспортні витрати. Логістичні провайдери в міру інноваційного розвитку технологій мають можливість значно розширити свою сферу діяльності.

Пріоритет у логістичній підтримці безперервності та міцності ланцюгів поставок буде сприяти підвищенню економічної ефективності кооперативного підприємництва. Так, станом на 01.01.2022 року у споживчій кооперації спілок споживчих товариств областей України нараховувалося 767 закладів ресторанного господарства на 52,6 тисяч

місць [7]. Виробничими підприємствами системи протягом 2021 року було вироблено продукції на 539,9 млн грн, що становить 118,4 % до 2020 року (табл. 3). Це зумовлює необхідність здійснювати періодичні несистемні закупівлі сільськогосподарської продукції через електронну систему публічних закупівель ProZorro та безпосередньо у аграріїв. У залежності від виду аграрної продукції, що закуповується, здійснюється побудова логістики, формуються економічні зв'язки та взаємовідносини з постачальниками товарів стосовно транспортування та зберігання продукції.

У логістичній системі споживчої кооперації України доцільно виокремлювати ряд особливостей та векторів повоєнного розвитку.

По-перше, оптимізація логістичних вантажоперевезень у процесі товаропросування в регіоні обслуговування з урахуванням запиту та купівельної спроможності населення.

По-друге, розробити досконалі та зрозумілі для широкого кола учасників продовольчого ринку правила поведінки партнерів в умовах форс-мажорних обставин. Слід зберегти традиційно діючі мультисхеми організаційно-економічних взаємовідносин виробників, переробників та продавців товару, не допустити логістичних зволікань, забезпечити торговим підприємствам споживчої кооперації безперебійну роботу.

По-третє, при необхідності екстрено розширити види сервісу щодо забезпечення ефективної роботи всіх партнерів у надзвичайних умовах, скоротити час оформлення перевезень, відкрити "зелені коридори" для швидкопсувних продовольчих товарів, передбачити гарантовану безпеку якості продукції.

З метою підвищення ефективності логістичної системи пропонуємо застосовувати у споживчій кооперації України преференції для головних учасників ринку. Особливо пильну увагу в системі логістики споживчої кооперації слід приділяти транспортуванню продуктів харчування та сільськогосподарської продукції, дотримуючись правил зберігання та фітосанітарного контролю товарів.

У період пандемії COVID-19 з'явилися значні труднощі в українських логістичних системах, що спричинили збитки у перевізників товарів на сотні мільйонів гривень. Несвоєчасна доставка вантажів та скорочення обсягів товару супроводжувалися простоями складів і сховищ. Епідемія та вжиті у ряді областей обмежувальні заходи спровокували збільшення часу товаропросування, що призвело до збою в логістичному ланцюзі перевезень і підвищення внутрішньосистемного трафіку, що негативно вплинуло на економічні результати роботи системи споживчої кооперації країни. Так, станом на 2021 рік чистий прибуток від головної галузі системи (торгівлі) становив 50764 тис. грн та зменшився порівняно з 2020 роком на 4,85 %, що пояснюється негативною загальною політичною й економічною ситуацією в Україні. Чистий прибуток від виробничої діяльності системи становив у 2021 році 6217 тис. грн порівняно з 5308 тис. грн у 2020 році, тобто спостерігаємо позитивну тенденцію щодо зростання на 17,12 % [8].

У повоєнний період організаціям та підприємствам споживчої кооперації доведеться конкурувати з комерційними структурами на логістичному ринку у боротьбі за клієнта, оскільки низька дохідність сільського населення не сприятиме зростанню товарообороту. В наростаючій напрузі відбудеться процес економічного виживання окремих кооперативних підприємств. У такій ситуації ринок логістичних послуг можуть залишити деякі малі та середні кооперативні магазини, які не витримують конкуренції і збанкрутують, тобто будуть здійснювати торговельну діяльність найсильніше. Вбачається, що в умовах жорсткої конкуренції підприємства оптової торгівлі будуть впроваджувати інноваційні технології, удосконалювати складські технологічні процеси на основі цифровізації. Початковим етапом виконання даного завдання є аудит всіх бізнес-процесів у торговельному підприємстві. Слід запросити висококваліфікованих спеціалістів у сфері логістики, маркетингу IT-технологій тощо. На основі результатів аудиту складається бізнес-план, із визначенням терміну виконання та кошторису.

З метою підвищення конкурентоспроможності доцільно здійснювати концентрацію ресурсів з урахуванням особливостей розвитку кооперації та створити єдину систему сервісу для більш ефективного взаємного використання послуг. Логістичні структури в сервісі за рахунок концентрації власних ресурсів повинні розробляти розширений асортимент послуг для споживачів та зміцнювати спільні позиції на ринку.

Скорочення витрат під час перевезення одиниць вантажів у системі роздрібної та оптової торгівлі внаслідок більш повного завантаження транспортних засобів послугує одним із факторів підвищення рентабельності галузі. Розвиток аутсорсингу у великих кооперативних підприємствах при автоматизованих логістичних системах буде спонукати учасників ринку групувати відправки вантажів на взаємовигідних умовах.

У даний час споживачі країни мають можливість замовити доставку товарів на цифровізованій логістичній платформі через мобільний додаток. Такі логістичні системи мають реальну можливість отримати повсюдне розповсюдження у споживчій кооперації та будуть затребувані у перспективі. Даний вид відправки товару стає реально доступним для користувачів мобільного додатку логістичного оператора.

Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств, використовуючи із застосуванням сучасних технологій наявний у системі потенціал, має реальну можливість на базі інноваційної платформи замкнути на себе логістичний ланцюг кооперативної оптової та роздрібною торгівлі, що сприятиме зростанню внутрішнього виробництва кооперативної логістики, виходу на новий більш високоякісний рівень функціонування всієї системи.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. В процесі дослідження ролі та місця споживчої кооперації в національній продовольчій безпеці України в умовах післявоєнної відбудови дослідники відзначають значний вклад виробництва, торгівлі та ресторанного господарства у переробку та доведення до кінцевого споживача продуктів харчування.

Рекомендується на основі цифровізації економіки застосовувати всі наявні інструментарії для підвищення ефективності аграрного бізнесу. Зокрема, шляхом зміцнення зв'язків із споживчою кооперацією у сфері закупівель, переробки та збуту харчових продуктів, посилення ролі кооперативів у зміцненні становища аграріїв та фермерських господарств на продовольчому ринку. Так, розвиток підприємництва в умовах цифрової економіки при інноваційних структурних зрушеннях у сільському господарстві сприятиме економічним перетворенням, встановленню взаємовигідних економічних відносин партнерів у закупівлях, виробництві, переробці та реалізації продукції, що є запорукою зміцнення продовольчої безпеки. На думку дослідників, доцільно посилити функціональне значення кооперативного підприємництва у системі формування продовольчих ресурсів, створювати закупівельно-збутові кооперативи у сфері реалізації сільськогосподарської продукції, виробленої фермерськими господарствами та селянами, що підвищить конкурентоспроможність аграрного бізнесу на продовольчому ринку.

Рекомендується споживчим товариствам розробити ефективний логістичний ланцюг, який визначає узгоджену роботу всіх ланок із просування сільськогосподарської продукції. Дослідники відзначають, що у логістиці продовольчого ринку в умовах цифровізації домінує більш високоякісна та екологічно чиста аграрна продукція, відправним пунктом якої виступає процес виробництва з включенням до логістичного ланцюга маркетингової служби.

Автори пропонують посилити увагу щодо відбудови та розвитку складського господарства споживчої кооперації, його модернізації та зміцнення матеріально-технічної бази, що забезпечить більш

ефективне використання виробничого потенціалу на основі впровадження інноваційних проектів у галузі та буде сприяти додатковому надходженню аграрної продукції до системи продовольчого забезпечення.

На погляд авторів, у системі продовольчого забезпечення інноваційний розвиток ресторанного господарства споживчої кооперації є одним із основних напрямів її перспективного розвитку. В цій сфері необхідно впроваджувати інновації, модернізувати систему суспільного харчування (їдальні, ресторани та кафе), вдосконалювати роботу з доставки страв споживачеві.

У зв'язку з цим подальших досліджень потребують питання обґрунтування і реалізації низки стратегічних завдань, пов'язаних із формуванням інструментарію впровадження сучасних технологій, що відповідають європейським стандартам та дозволяють кооперативному підприємству відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерв'ю BBC прем'єр-міністра Д. Шмигала. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/07/novyna/suspilstvo/vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-premyer-ozvuchyv-plan-ta-finansovi-dzherela>.
2. Сапіга Р. Структуризація системи логістичного забезпечення Збройних Сил України. URL: <http://vlp.com.ua/files/special/47.pdf>.
3. Цифрова агенда України – 2020 (“Цифровий порядок денний” – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери ініціативи, проекти цифровізації України до 2020 року. HITECH office. 2016. 90 с. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
4. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac he:HkKn9YvdHOIJ>.
5. Міщук І. П. Логістичне забезпечення діяльності підприємств торгівлі споживчої кооперації. *Підприємництво і торгівля* : збірник наукових праць. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. – Вип. 21. – 168 с. – С. 42-47.
6. Таран-Лала О. М. Проблеми функціонування споживчої кооперації як соціально-економічної системи в нових економічних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2016. № 1(1) (47). С. 152-158. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1(1)_26).
7. Офіційний сайт Укркоопспілки. URL : <http://www.coop.ua/uk/torgivlya/>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10 квітня 1992 р. № 2265-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265>.
10. Закон України “Про кооперацію”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
11. Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні еко-

номіки України на ринкових засадах : Указ Президента України від 19 грудня 2000 р. № 1348/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1348/2000>.

12. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21 липня 2020 р. № 819-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20>.

REFERENCES

1. Interv'iu VVS prem'ier-ministra D. Shmyhalia, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/04/07/novyna/suspilstvo/vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-premyer-ozvuchyv-plan-ta-finansovi-dzherela>.
2. Sapiha R. Strukturyzatsiia systemy lohistychnoho zabezpechennia Zbrojnykh Syl Ukrainy, available at: <http://vlp.com.ua/files/special/47.pdf>.
3. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 (“Tsyfrovij poriadok denniy” – 2020). Kontseptual'ni zasady (versiiia 1.0). Pershocherhovi sfery initsiatyvy, proiekty tsyfrovizatsii Ukrainy do 2020 roku. HITECH office. 2016. 90 s., available at: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
4. Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovoiu ekonomikoju, available at: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac he:HkKn9YvdHOIJ>.
5. Mischuk, I. P. (2017), Lohistychno zabezpechennia diial'nosti pidpriemstv torhivli spozhyvchoi kooperatsii, *Pidpriemnytstvo i torhivlia* : zbirnyk naukovykh prats', Vydavnytstvo L'vivskoho torhovel'no-ekonomichnogo universytetu, L'viv, vyp. 21, 168 s., s. 42-47.
6. Taran-Lala, O. M. (2016), Problemy funktsionuvannia spozhyvchoi kooperatsii iak sotsial'no-ekonomichnoi systemy v novykh ekonomichnykh umovakh, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu*. Seriiia: Ekonomika., № 1(1) (47), s. 152-158, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2016_1(1)_26).
7. Ofitsijnyj sajt Ukrkoopspilky, available at: <http://www.coop.ua/uk/torgivlya/>.
8. Ofitsijnyj sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Pro spozhyvchu kooperatsiiu : Zakon Ukrainy vid 10 kvitnia 1992 r. № 2265-XII. Verkhovna Rada Ukrainy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265>.
10. Zakon Ukrainy “Pro kooperatsiiu”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
11. Pro zakhody schodo rozvytku kooperatyvnoho rukhu ta posylennia joho roli v reformuvanni ekonomiky Ukrainy na rynkovykh zasadakh : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 19 hrudnia 2000 r. № 1348/2000, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1348/2000>.
12. Pro sil'skohospodars'ku kooperatsiiu: Zakon Ukrainy vid 21 lypnia 2020 r. № 819-IX. Verkhovna Rada Ukrainy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20>.

Стаття надійшла до редакції 29 травня 2022 року